

Коротка історична довідка.

Кінотеатр, 1936–1940 рр.

м. Хмельницький, вул. Проскурівська, 40.

У другій половині XIX – на початку XX ст. покращення загального соціально-економічного життя та рівня освіченості населення у подільських містах сприяло збільшенню культурних потреб міського населення. У найбільших містах Подільської губернії починають будувати бібліотеки, театри. На початку XX ст. з'являється та швидко розвивається кінематограф. Міста починають відвідувати пересувні кінотеатри, у житлових будинках заможні містяни відкривають невеличкі перші кінотеатри, які називаються ілюзіон. У 1908 році з'являється у Проскурові ілюзіон купця Є. Горенштейна, який незабаром збудував нове приміщення під назвою «Модерн». Через два роки був відкритий кінотеатр «Оаза», згодом у міському театрі С. Шильмана запрацював ще один кінотеатр. Зацікавленість кіномистецтвом сприяла будівництву кінотеатрів. Спочатку фільми були німі і супроводжувались грою на роялі. У 1930-х роках із появою звукових фільмів кінотеатри почали модернізувати.

У 1936 році на тодішній центральній площі міста розпочалось будівництво нового спеціалізованого кінотеатру згідно з «Генеральним проектом реконструкції м. Проскурова», розробленого архітекторами та інженерами Харківського державного інституту проектування міст («Діпромисто»). Його будівництво було включено до республіканського плану розвитку народного господарства України та стало найбільшим за попередні роки існування радянської влади в місті. Планували відкрити кінотеатр на середину 1938 року, але ударне будівництво перетворилось у довгобуд. Причиною стало зведення на території області «важливих державних об'єктів», серед яких була система укріплених районів з довготривалими оборонними точками (ДОТами) – «Лінії Сталіна». Адже для їх будівництва використовували всі будівельні матеріали та конструкції, які виготовляла будівельна промисловість області.

Проект кінотеатру розробив відомий київський архітектор Йосип Каракіс. Він використав власний типовий проект кінотеатру, що був реалізований в ряді міст України (Харкові, Кривому Розі, Вінниці), зменшивши розміри його та кількість місць удвічі, але зберігши пропорції та зовнішній вигляд. Поряд з просторим кінозалом був розташований музичнооркестровий зал, фойє, бібліотека, буфети та облаштований кінотеатр найсучаснішою на той час апаратурою. Це був найкращий кінотеатр в місті Хмельницькому і по праву ввійшов у число кращих на той час в Україні. Будівля, збудована у стилі радянського неокласицизму в контексті пануючого історизму, гармонійно вписалася у довершення центральної площі Проскурова, ставши її акцентом.

13 листопада 1940 року відбулось урочисте відкриття нового кінотеатру, який став носити ім'я радянського льотчика В. Чкалова, котрий відзначився безпосадовчим перельотом з Москви до Ванкувера (1938 р.). У день урочистостей пройшов перший кіносеанс, продемонструвавши нову комедію «Музична історія», відбувся святковий мітинг, звучали палкі промови проскурівчан, грав оркестр. Перед головним входом незабаром встановили пам'ятник політичному лідеру більшовиків, теоретику комунізму В. Леніну (Ульянову), який улітку 1941 року був знятий батальйоном «Нахтігаль» під командуванням Романа Шухевича. Остаточно пам'ятник було демонтовано у 1970 р., перенісши його на територію радіозаводу. Навпроти будівлі кінотеатру на той час знаходилась споруда міськвиконкому (сьогодні військкомату), неподалік з ним Будинок культури. За кінотеатром розкинувся парк культури і відпочинку.

Цікаво, що у період Другої світової війни кінотеатр також використовували за призначенням, правда, демонстрували фільми для військових німецької армії. Після війни у кінотеатрі розширили великий зал та облаштували малий. Згодом добудували малу апаратну. У 1950-х роках із західного фасаду на рівні другого поверху добудували засклену галерею із двійчастими сходами. З 1964 р. кінотеатр став широкоформатним. Із східної та західної сторін до основного об'єму прибудовано кілька закладів громадського харчування, а біля входу в кіноапаратну ще одне приміщення. З 1992 року найбільший кінотеатр міста й області носить ім'я українського поета Тараса Шевченка. За останні роки заклад був технічно переобладнаний, зокрема в кінозалі влаштували звукову систему DOLBY Stereo Surround, панорамний сучасний екран, встановили крісла та дивани для 465 глядачів, проєкційні вікна та невеликий балкончик.

23 травня 2018 року, до Дня героя України вшанували пам'ять головнокомандувача УПА Романа Шухевича, встановивши на головному фасаді кінотеатру пам'ятну дошку на його честь. Автором такої ідеї стала керівник музею історії міста Галина Барабаш. Втілив її в життя місцевий скульптор Роман Албул. Вигодили її зі штучного каменю під бронзу.

Мистецтвознавець, кандидат архітектури,
доцент, архітектор 1-ої категорії

І.В. Березіна

Зав. відділом наукової
та культурно-освітньої діяльності

Л.І. Свінцицька

Джерела та література.

- 1.Єсюнін С. Кінотеатр ім.Т.Г.Шевченка (вул.Проскурівська,40)
- 2.ПЕРЕНЕСЕННЯ ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ ІЗ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ДО ПРОСКУРОВА 21.05.2018 Сергій ЄСЮНІН <https://khm.gov.ua/uk/content/perenesennya-oblasnogo-centru-iz-kamyanec-podilskogo-do-proskurova> режим доступу від 12.07.21р.
- 3.Пам'ятна дошка Шухевичу: що пов'язує головнокомандувача УПА і кінотеатр Шевченка 23 травня 2018 р. Вікторія БАРИЦЬКА <https://vsim.ua/Podii/pamyatna-doshka-shuhevichu-scho-povyazue-golovnokomanduvacha-upa-i-kin-10693626.html> режим доступу від 21.07.21р.: